

**KRISTA ZACH,
O ADEVĂRATĂ PRIETENĂ A ROMÂNIEI ȘI A IAȘULUI**

După mai mulți ani în care nu vizitase Iașul, la mijlocul lunii aprilie 2016, Krista Zach pășea din nou „pragul” Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”. Institutul se afla încă în perioada de „exil” și, chiar dacă secretariatul improvizat în care ne reîntâlneam (înainte de începerea unei dezbateri¹) nu era tocmai locul cel mai primitor, am putut reface, alături de profesorul Alexandru Zub, o secvență din atmosfera de la sfârșitul anilor 1990 – începutul anilor 2000, atunci când Iașul devenise pentru mulți istorici germani, în special pentru cei din München, o destinație academică importantă. Cele câteva conferințe organizate împreună², la vechiul sediu din strada Lascăr Catargi sau în cocheta vilă din bulevardul Copou (Carol I), care a găzduit un timp Centrul Cultural German, precum și volumele de studii rezultate³, ne inspirau încă și ne încurajau să căutăm teme pentru noi proiecte comune de cercetare. Din păcate, doar după câteva luni, pe data de 17 decembrie 2016, Krista Zach își lua, pe neașteptate și spre durerea tuturor celor care au cunoscut-o, rămas bun de la această lume. Din titlul afișului prin care era anunțată dezbaterea din 13 aprilie rămăneau astfel doar *notele de bilanț*.

Pentru Krista Zach, *notele de bilanț* au însemnat o viață dedicată, cu pasiune și devotament, istoriei. Născută la Sibiu, în anul 1939, Krista Zach a studiat anglistica, romanistica și istoria artei la Universitatea din Cluj. După emigrarea în Germania, în 1962, unde a luat cu sine și experiența traumatică provocată de regimul comunist, își va continua studiile în domeniul istoriei, politologiei și sociologiei la München, iar mai apoi la Bristol și Londra. Pregătirea excelentă și fascinația pentru istoria sud-est europeană i-au deschis ușile mediului academic bavarez, asumând, la sfatul mentorului său, Georg Stadtmüller, o teză de doctorat despre *Biserica ortodoxă și conștiința populară românească în secolele XV–XVIII*⁴. Câțiva ani mai târziu, o abordare tematică asemănătoare va lua forma unei noi cărți, de data aceasta despre *Misiunea franciscanilor bosniaci în sud-estul Ungariei în secolul XVII*⁵. Fidelă tradiției și culturii istoriografice germane, Krista Zach și-a extins constant orizontul interesului academic, astfel încât preocupărilor inițiale

¹ „Colaborarea dintre istoricii germani și români. Note de bilanț și perspective”, invitat special prof. dr. Krista Zach (München), Sala Mică a Academiei Române – Filiala Iași, 13 aprilie 2016.

² „Deutsche, Rumänen und Rumäniendeutsche in den Erinnerungsschriften” (28–30 octombrie 1999); „Rumänisch-Deutsche Beziehungen im 19.–20. Jahrhundert” (18–20 mai 2000); „Migration und Bevölkerungsbewegungen im Donau- und Karpatenraum im 20. Jahrhundert” (13–15 septembrie 2001); „Südosteuropa im 20. Jahrhundert. Ethnostruktur, Identitäten und Minderheitenpolitik” (11–13 mai 2003); „Gesellschaft, Kulturpolitik und Minderheiten in Rumänien und Nachbarländern, 1944–1965” (4–6 octombrie 2004); „Vorbild Europa und die Modernisierung Mittel- und Südosteuropas” (22–23 septembrie 2005).

³ *Südosteuropa im 20. Jahrhundert. Ethnostrukturen, Identitäten, Konflikte*, hrsg. von Flavius Solomon, Alexander Rubel und Alexandru Zub, Konstanz, Hartung-Gorre Verlag 2004; Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2004; *Deutsche und Rumänen in der Erinnerungsliteratur. Memorialistik aus dem 19. und 20. Jahrhundert als Geschichtsquelle*, hrsg. von Krista Zach, in Verbindung mit Cornelius R. Zach, München, IKGS Verlag, 2005; *Migration im südöstlichen Mitteleuropa. Auswanderung, Flucht, Deportation, Exil im 20. Jahrhundert*, hrsg. von Krista Zach, mit Flavius Solomon und Cornelius R. Zach, München, IKGS Verlag, 2005; *Vorbild Europa und die Modernisierung Mittel- und Südosteuropas*, hrsg. von Flavius Solomon, Krista Zach, Juliane Brandt, Münster, LIT-Verlag, 2009.

⁴ Krista Zach, *Orthodoxe Kirche und rumänisches Volksbewußtsein im 15. bis 18. Jahrhundert*, Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 1977.

⁵ Idem, *Die bosnische Franziskanermission des 17. Jahrhunderts im südöstlichen Niederungarn. Aspekte ethnisch-konfessioneller Schichtung in der Siedlungsgeschichte Niederungarns*, München, Trofenik, 1979.

privitoare la istoria spațiului balcanic și carpatic în perioada tranziției de la Evul Mediu la epoca modernă⁶ li se vor adăuga altele noi, printre care: *modernizarea în Europa de Sud-Est, reformele agrare din România în secolul XX, politicile etnice* etc.⁷. O parte dintre aceste probe de adevărată erudiție au fost reluate, în anul 2004, într-un volum aniversar editat de Joachim Bahlcke și Konrad Gündisch⁸. În același registru, al abordărilor tematice foarte variate, se înscriu și studiile publicate în ultimii ani, inclusiv în culegeri tematice sau reviste din România⁹.

În cazul Kristei Zach, vocația de cercetător a fost dublată de un mai rar întâlnit talent organizatoric. Fără a exagera în vreun fel, se poate spune că ceea ce este în prezent Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas (IKGS) din München se datorează, în foarte mare măsură, muncii sale de peste două decenii. În anul 1984, Krista Zach prelua conducerea „Südost-deutsches Kulturwerk”, la vremea respectivă un simplu „atelier de lucru” într-un birou din Gullstraße 7¹⁰, în jurul căruia gravitau mai ales intelectuali emigrați din România, Ungaria, Iugoslavia și Cehoslovacia, pentru a-l transforma treptat într-un institut cu o identitate proprie, integrat, din 2004, în Universitatea Ludwig-Maximilian din München.

Povestea de succes a „Südostdeutsches Kulturwerk”, iar mai apoi a IKGS, se explică și prin deschiderea Kristei Zach către spațiul istoriografic sud-est european, mai cu seamă către cel românesc. În 1985, într-o vreme în care contactele dintre lumea academică de la noi și cea (vest) germană păreau a intra într-o nouă epocă glaciară (după cea din anii 1950), Krista Zach ajungea la Iași¹¹, pentru a transmite istoricilor de aici un semnal de solidaritate și speranță pentru timpuri mai bune. După 1989, prin deschiderea către Occident, timpurile au fost cu adevărat bune pentru istoriografia ieșeană, iar meritul revine în parte și Kristei Zach, o adevărată prietenă a României și a Iașului.

Flavius Solomon*

⁶ De pildă: *Humanismus und Renaissance in Siebenbürgen. Über ihre Voraussetzungen und Wege der Entfaltung in einer Randzone (15./16. Jahrhundert)*, în „Ungarn-Jahrbuch”, 10 (1979), p. 163–224; *Fürst, Landtag und Stände. Die verfassungsrechtliche Frage in Siebenbürgen im 16. und 17. Jahrhundert*, în „Ungarn-Jahrbuch”, 11 (1980–1981), p. 63–90; *Das Türkenbild in der Moldaukunst des 15. und 16. Jahrhunderts am Beispiel der Darstellung Johannes' des Neuen*, în *SOF*, 40 (1981), p. 206–223; *Zur Geschichte der Konfessionen in Siebenbürgen im 16. bis 18. Jahrhundert*, în „Südostdeutsches Archiv”, 24/25 (1981–1982), p. 40–89.

⁷ Foarte selectiv: *Rumäniens Bodenreformen des 20. Jahrhunderts in der parteipolitischen Diskussion. Vorgeschichte, Hintergründe, Ausblick. Eine historisch-deskriptive Untersuchung*, în „Münchener Zeitschrift für Balkankunde”, 2 (1979), p. 177–226; *Agrarsozialer Wandel in Rumänien und Jugoslawien als Beispiel einer Modernisierung in Südosteuropa (1918–1980)*, în *JGO*, Neue Folge, 36 (1988), nr. 4, p. 504–529; *Die Juden Rumäniens zwischen Assimilation und Auswanderung. Anmerkungen zur Geschichte einer südost-europäischen Minderheitengruppe im Schwinden*, în *Aspekte ethnischer Identität*, hrsg. von Edgar Hösch und Gerhard Seewann, München, Oldenbourg Verlag, 1991, p. 257–298.

⁸ Krista Zach, *Konfessionelle Pluralität, Stände und Nation. Ausgewählte Abhandlungen zur südost-europäischen Religions- und Gesellschaftsgeschichte*, hrsg. von Joachim Bahlcke und Konrad Gündisch, Münster, LIT Verlag, 2004.

⁹ *Stări, domeniu senioral și confesionalizare în Transilvania. Reflecții asupra disciplinării sociale (1550–1650)*, în *SUBB, Historia*, 53 (2008), nr. 1–2, p. 100–126; *Neomărtirer und Identitätsträger – Johannes der Neue von Suceava*, în *RESEE*, 44 (2006), nr. 1–4, p. 83–109; *Catechisms as „Global Players“ in 16th Century Central Europe*, în *Globalism, Globality, Globalization. Ten Years of European Studies in Cluj*, ed. by Ladislaus Gyémánt, Marius Jucan and Cristina Rotar, Cluj-Napoca, European Studies Foundation Publishing House, 2006, p. 630–636; *Dezvoltarea rețelei urbane și a dreptului de oraș central-european în sud-estul Europei (sec. XII–XV)*, în *Orașe și orașeni*, volum editat de Ionuț Costea, Carmen Florea, Pál Judit, Rűsz-Fogarasi Enikő (ediție bilingvă română-maghiară), Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2006, p. 64–76.

¹⁰ Până în 2007, sediul Südost-Institut din München.

¹¹ Alexandru Zub, *Dr. Krista Zach, memento ego-istoric*, în *CvL*, ianuarie 2017, nr. 1 (253).

* Cercetător științific, Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” al Academiei Române – Filiala Iași.